

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ - ΜΙΑ ΕΞΕΛΙΣΣΟΜΕΝΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ - (FUNCTIONAL APPROACH)

Καλλιόπη Παπαϊωάννου (M.S.W.)

Καθηγήτρια ΤΕΙ-Α

Το μοντέλο αυτό βασίστηκε στη Θεωρία της προσωπικότητας του Otto Rank, μέλους του άμεσου κύκλου του S. Freud στη Βιέννη του μεσοπολέμου, που άρχισε να απομακρύνεται από το δάσκαλο του στη δεκαετία του '20. Στην πρώτη του έντυπη παρουσίαση μακριά από την ψυχαναλυτική θεωρία, “το Τραύμα της Γέννησης”, (1924), ο Ρανκ απέρριψε την “καθοριστική” (deterministic) αντίληψη του Φρόυντ ότι δηλαδή η προσωπικότητα προκαθορίζεται από γεγονότα της πρώτης παιδικής ηλικίας. Αντίθετα ο Ρανκ “είδε” ότι η βασική ανθρώπινη μάχη και πηγή των περισσότερων ατομικών προβλημάτων, ήταν η εσωτερική ένταση ανάμεσα στην επιθυμία του ατόμου για πραγματοποίηση της μοναδικότητάς του, η κίνησή του προς ανάπτυξη και εξέλιξη αλλά συγχρόνως η ανταγωνιστική επιθυμία να παραμένει ψυχολογικά συνδεδεμένο και εξαρτημένο από άλλους. Ακόμη ο Ρανκ διαφοροποιήθηκε από το δάσκαλο του και αναφορικά με την αναγνώριση της ατομικής διαφοράς στην πορεία της εξέλιξης. Οι βαθιές γνώσεις του για τις τέχνες και τον ανθρωπισμό σε αντίθεση με την καθαρά ιατρική εκπαίδευση του Φρόυντ, τον οδήγησαν στην επέκταση της θεωρητικής του τοποθέτησης ώστε να περιλαμβάνει μια ευρύτερη αντίληψη για την ανθρώπινη ανάπτυξη και εξέλιξη, βασισμένη στον πολιτισμό.

Η δύναμη του ατόμου για αλλαγή ήταν απαραίτητο να προέλθει μέσα από το ίδιο το άτομο, από μια ενεργό αυτοεπιβεβαίωση της θέλησής του. **Η Θέληση**, (will), το κύριο στοιχείο στη θεωρία του Ρανκ, αναφέρεται στην οργανωμένη, εσωτερικευμένη, προσωπικότητα του ατόμου, μέσα από τη θετική, δημιουργική, ενεργή πράξη. Το θεραπευτικό επίκεντρο βρίσκεται στην ενίσχυση ή/και ενεργοποίηση της θέλησης του ατόμου, που επιτυγχάνεται με τη σχέση, τη συνεργασία, την επικοινωνία.

Κατά τον Ρανκ, η επαφή αποτελεί το κέντρο της πορείας της παροχής βοήθειας, και βασίζεται “στην κατανόηση” της εμπειρίας του άλλου όπως παρουσιάζεται, σε αντίθεση με τη “γνώση” του άλλου μόνο μέσω γνωστικής και πνευματικής πορείας. Συνεπώς η έμφαση στην παροχή βοήθειας βρίσκεται στο εδώ και στο σώμα, στο τί συμβαίνει μεταξύ ατόμου πελάτη και κοιν. λειτουργού, μεταξύ ασθενή και θεραπευτή παρά σε γεγονότα ή/και συναισθήματα του παρελθόντος. Ως αποτέλεσμα της έμφασης στη σημασία της πορείας που ξετυλίγεται στη θεραπευτική επικοινωνία, ο Ρανκ υπογραμμίζει το χρόνο ως ένα σημαντικό θεραπευτικό εργαλείο και καθορίζει όρια χρόνου ως καίρια στοιχεία της πορείας αυτής. Αυτό οδηγεί τον κοιν. λειτουργό και το άτομο πελάτη στην επικέντρωση τους στην “αρχή, στη μέση και στο τέλος” της σχέσης ως σημαντικού παράγοντα κινητοποίησης και ανάπτυξης του ατόμου πελάτη.

Η Jesse Taft, πρωτοπόρος κοιν. λειτουργός και συγγραφέας, πρωτογνώρισε τον Ρανκ σε μια ομιλία του σε διεθνές συνέδριο για την ψυχανάλυση το 1923 (Atlantic City). Εντυπωσιασμένη από τις ιδέες του, τον κάλεσε ως βασικό ομιλητή στην απονομή των πτυχίων της Σχολής Κοιν. Εργασίας της Πενσυλβάνια τον Ιούνιο του 1924 και αυτό απετέλεσε την αρχή μιας μεγάλης σειράς μαθημάτων και ομιλιών στη Σχολή ως το θάνατο του το 1939. Το 1929 όταν ο Ρανκ διέκοψε με τον Φρόιντ και εγκαταλείφθηκε από τα περισσότερα μέλη της ψυχαναλυτικής σχολής, η J. Taft απετέλεσε τον κυριότερο “μαθητή”, υποστηρικτή και μεταφραστή του στις Η.Π.Α. Παίρνοντας τις βασικές αρχές της ατομικής ψυχολογίας, (ανθρώπινη ανάπτυξη και αλλαγή), η Taft με συμπαραστάτη και βοηθό τη Virginia Robinson, τις ένταξαν σε ένα νέο θεωρητικό μοντέλο, την άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας, που “ξετυλίχτηκε” τη δεκαετία του 1930 με αποκορύφωμα τη δημοσίευση από τη Σχολή της θεωρίας της Λειτουργικής (Functional) Κοινωνικής Εργασίας στο πρώτο τεύχος του έγκυρου περιοδικού “Journal of Social Work Process”.

Ένα από τα κύρια θέματα στο μοντέλο αυτό ήταν η έμφαση στον συμμετοχικό ρόλο του ατόμου πελάτη, στην πορεία της δικής του αλλαγής και ανάπτυξης. Η επιλογή του προβλήματος ή μέρους του από το ίδιο το άτομο που το βιώνει, απετέλεσε την αναγνώριση του δικού του ρόλου και δεν ήταν προϊόν της αυθαίρετης απόφασης του κοιν. λειτουργού, όπως συνέβαινε στο Διαγνωστικό μοντέλο της ψυχαναλυτικής σχολής. Αντίθετα μέσω της εσωτερικής διαμάχης που περιλαμβάνεται στην από το ίδιο το άτομο αναγνώριση και αποδοχή του προβλήματος του και στην πορεία επίλυσής του, η εξέλιξη-αλλαγή μπορούσαν να συμβούν και να διαρκέσουν, μέσα από την επαφή κοιν. λειτουργού και ατόμου πελάτη. Ακόμη μέσα από αυτήν την πορεία ο κοιν. λειτουργός ήταν σε θέση να γνωρίσει και να κατανοήσει τον “εαυτό” του ατόμου πελάτη χωρίς την απόλυτη διαγνωστική - αξιολογική φάση του Διαγνωστικού Μοντέλου. Η αξιολόγηση αποτίμηση του ατόμου πελάτη είναι στο Λειτουργικό Μοντέλο, μια συνεχιζόμενη και εξελισσόμενη πορεία της όλης παρέμβασης.

Παράλληλα με τις τρεις συγκεκριμένες φάσεις του Λειτουργικού μοντέλου, αρχή-μέση και τέλος (λήξη) στην ανάπτυξη της σχέσης βοήθειας, της επαφής, στην αρχική προσπάθεια να περιληφθούν σ’ ένα μοντέλο άσκησης της Κοινωνικής Εργασίας οι θέσεις του Ρανκ, οι Taft και Robinson ξεκαθάρισαν τη διαφορά μεταξύ Κοινωνικής Εργασίας με Άτομα και Ψυχανάλυσης. Η διαφορά λοιπόν ήταν ακριβώς η άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας πάντα στα πλαίσια μιας κοινωνικής οργάνωσης. Η κοινωνία όπως εκφράζεται μέσα από την οργάνωση (εξασφάλιση μιας καλής ποιότητας ζωής για τα μέλη της), καθόριζε το σκοπό και την άσκηση του κοινωνικού λειτουργού. Η λειτουργία της οργάνωσης εξασφάλιζε για το άτομο πελάτη τη βοήθεια που θα προσφερόταν, τους όρους για την προσφορά της και ακόμη τις προσδοκίες από το άτομο πελάτη, δηλ. τις ευθύνες που θα αναλάμβανε στη συναλλαγή αυτή. Έτσι στο Λειτουργικό Μοντέλο, η οργάνωση μέσω της κοινωνικής συμφωνίας αναφορικά με το σκοπό και τη λειτουργία της, έγινε η συμβολική εκπροσώπηση της εξωτερικής πραγματικότητας από τη Σχολή Κοινωνικής Εργασίας της Πενσυλβάνια, καθώς το άτομο πελάτη πορεύεται στην ανάπτυξη του και την αλλαγή.

Στα χρόνια που ακολούθησαν οι βασικές αυτές αρχές της Κοινωνικής εργασίας έγιναν αναπόσπαστο κομμάτι της Κοινωνικής Εργασίας χωρίς να είναι συχνά γνωστές οι ρίζες της. Σε κάθε σύγχρονο εγχειρίδιο η άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας περιλαμβάνει ουσιαστικά στοιχεία της Λειτουργικής Σχολής όπως το

δικαίωμα του ατόμου να “διοικεί” τη ζωή του, την κατανόηση των ατομικών διαφορών, την αναγκαιότητα της “παρακολούθησης” του ατόμου πελάτη από το σημείο που αυτό επιλέγει στην πορεία ανάπτυξής του, την εξελικτική μορφή της αξιολόγησης του ατόμου πελάτη, την αξία της επαφής στην πορεία βοήθειας και την αναγνώριση και χρήση του χρόνου ως σημαντικότερου στοιχείου της παρεμβατικής πορείας. Οι θεμελιώδεις αυτές αρχές συνεχίζουν να μορφοποιούν την εκπαίδευση και την έρευνα στη Σχολή Κοινωνικής Εργασίας του Παν/μίου της Πενσυλβάνια (University of Pennsylvania School of Social Work).

Βασικές Αρχές στην Άσκηση της Λειτουργικής Κοινωνικής Εργασίας

Βασισμένο στην εξελικτική πορεία της άσκησης και την ανάπτυξη της θεωρίας, η σημερινή φιλοσοφία αντικατοπτρίζει τη συνεχιζόμενη εξέλιξη των θέσεων και των αρχών στην πλουραλιστική κοινωνία που συνεχώς αλλάζει. Η πορεία της παροχής υπηρεσιών θεωρείται ως το μέσον που ο επαγγελματίας κοινωνικός λειτουργός προσφέρει εντατική βοήθεια, σε ένα σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, με σκοπό την ενδυνάμωση του ατόμου πελάτη ώστε να μπορεί να αντιμετωπίσει προσωπικά προβλήματα ή / και δυσκολίες στο περιβάλλον του, ανάλογα πάντοτε με το σκοπό και τη λειτουργία της οργάνωσης. Η παροχή βοήθειας είναι ατελής εκτός εάν ο κοιν. λειτουργός εμπλέκεται συστηματικά και διαρκώς σε μια συνεχή πορεία σχεδιασμένης προσπάθειας για τη βελτίωση της παροχής των υπηρεσιών, συνδέοντας ιεραρχικά τις πηγές της κοινότητας με τις σοβαρότερες ανάγκες, ανάλογα με τις αξίες της δίκαιης κατανομής.

Ο πυρήνας της άσκησης της Κοινωνικής Εργασίας, η φιλοσοφία της, διακρίνεται στις ακόλουθες αρχές:

1. Το επίκεντρο της Κοινωνικής Εργασίας είναι το άτομο και η ενίσχυση των ικανοτήτων του. Βασίζεται στην πίστη ότι “όλα τα άτομα έχουν την ικανότητα ανάπτυξης και αλλαγής μορφοποιώντας το ίδιο το μέλλον τους”.
2. Η βάση της άσκησης της Κοινωνικής Εργασίας είναι η εμπέδωση μιας σχέσης συνεργασίας και αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ κοιν. λειτουργού και ατόμου πελάτη.
3. Ο κοιν. λειτουργός θεωρεί το άτομο πελάτη ως εκπρόσωπο ενός κόσμου πελατών και επιδίωξη του είναι να απευθυνθεί στα κρίσιμα συστημικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα που επιδρούν αρνητικά στον πληθυσμό αυτόν.
4. Ο κοιν. λειτουργός και το άτομο πελάτη εργάζονται μέσα στο πλαίσιο μιας δομημένης πορείας επίλυσης προβλημάτων με αρχή, μέση και τέλος.
5. Η πρόθεση αυτή και οι λειτουργίες της κοινωνικής οργάνωσης εξασφαλίζουν και το περιεχόμενο της άσκησης της Κοιν. Εργασίας.
6. Ο κοιν. λειτουργός παρακολουθεί με προσοχή τη δυναμική της πορείας της Κοινωνικής Εργασίας καθώς και την πορεία αλλαγής του ατόμου πελάτη, που είναι παράλληλες, με σκοπό να εξασφαλίσει τα στοιχεία εκείνα που είναι απαραίτητα για να μορφοποιήσει μια θέση που θα οδηγήσει σε αλλαγή σε τοπικό, περιφερειακό και κοινωνικό επίπεδο.
7. Είναι υποχρέωση του κοινωνικού λειτουργού η συνεχής επαγρύπνηση και φροντίδα για αλλαγές στο σύστημα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών ώστε να εξασφαλίζεται ότι α) οι πηγές της κοινότητας συνδέονται άμεσα με τις περιοχές μέγιστης ανάγκης, β) η συνεχής βελτίωση των υπηρεσιών και γ) η μείωση όσο το δυνατόν περισσότερο (η πλήρης εξαφάνιση είναι το ζητούμενο), των καταπιεστικών και ρατσιστικών φαινομένων άσκησης.
8. Ο κοινωνικός λειτουργός είναι απαραίτητο να “συμμεριστεί” κάθε ένδειξη ανικανοποίητων αναγκών και να προωθήσει τις αναγκαίες μετατροπές των κοινοτικών πηγών και βεβαίως τις όποιες αλλαγές στην κοινωνική πολιτική.
9. Ο κοινωνικός

λειτουργός υποστηρίζει ένα κλίμα διαρκούς διερεύνησης στο επάγγελμα που οδηγεί στη διαρκή αναζήτηση και στις πιο αποτελεσματικές “λύσεις” μέσα στην πολυπλοκότητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η Κοινωνική Εργασία.

Η Δεκαετία του '90 και μετά

Πέρα από τις αρχές αυτές που αποτελούν τον πυρήνα, παρουσιάζονται διαρκώς νέες προκλήσεις και νέες αρχές, καθώς ετοιμαζόμαστε για τον 21ο αιώνα. Οι κλινικοί κοινωνικοί λειτουργοί και οι διαμορφωτές της κοινωνικής πολιτικής έχουν διαπιστώσει πλέον ότι ούτε οι ατομικές ούτε οι περιβαλλοντικές προσπάθειες αλλαγής ξεχωριστά επαρκούν για να βελτιώσουν τη ζωή πολλών ατόμων. Η συνεχής ανέλιξη και επικέντρωση της προσοχής των επαγγελματιών, ενισχύοντας τα μέσα που προσφέρει το περιβάλλον και βοηθώντας τα άτομα πελάτες να τονώσουν τις ικανότητες τους στην αντιμετώπιση εμποδίων στα σχέδια και στους σκοπούς που έχουν θέσει, εξακολουθούν να αποτελούν τα κύρια σημεία και την πρόκληση για το μέλλον. Π.χ. 1. Σε θέματα παιδικής προστασίας δίδεται συνεχώς έμφαση στην προσπάθεια διατήρησης ανέπαφης της οικογενειακής ομάδας σε περιπτώσεις κρίσης ενώ βοηθούνται τα μέλη της να χρησιμοποιήσουν τις πηγές της κοινότητας, συχνά ενώνοντας απομονωμένες οικογένειες με δίκτυα κοινωνικών υπηρεσιών που υπάρχουν. Σε θέματα υγείας π.χ. οι υπηρεσίες θα μπορούσε και θα έπρεπε να περιλαμβάνουν και υπηρεσίες management για να χρηματοδοτούν, να συντονίζουν και να υπερασπίζονται υπηρεσίες στους πελάτες, προάγοντας ομάδες κοινωνικής υποστήριξης και βελτιώνοντας προγράμματα και υπηρεσίες. 2. Ιδιαίτερη προσοχή θα έπρεπε να δοθεί κατά την “έξοδο” από νοσοκομείο, στον ασθενή και το οικογενειακό του περιβάλλον κυρίως σε ευάλωτους ασθενείς που επιστρέφουν στην οικογένεια τους ή/και στη φροντίδα της κοινότητας.

3. Στον τομέα των ηλικιωμένων η αξιολόγηση και ο συντονισμός μιας πληθώρας περιβαλλοντικών πηγών όπως ιατρική φροντίδα στο σπίτι, οικιακή βοήθεια, παροχή γευμάτων στο σπίτι με σκοπό να παραμένουν μέσα στην κοινότητα, έχει αποτελέσει τη βάση του management των περιπτώσεων. Διαφαινόμενες υπηρεσίες στους άστεγους, στους ασθενείς με aids, στις έφηβες άγαμες μητέρες, στους παραμελημένους και κακοποιημένους και των δύο φύλων και όλων των ηλικιών (παιδιά, γυναίκες, άνδρες, αναπήρους, γέροντες, ασθενείς, περιθωριακούς, αποκλεισμένους, “ξένους” κ.λπ.), απαιτούν τεράστια προσοχή όχι μόνο σε σχέση με τις ατομικές ανάγκες τους αλλά και την αναγκαιότητα στήριξης από το περιβάλλον, τον κοινωνικό τους περίγυρο, την κοινότητα.

Η άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας τα επόμενα χρόνια θα βασίζεται όλο και περισσότερο στις ακόλουθες μεθόδους και τεχνικές: 1. Management “περιπτώσεων”. 2. Δίκτυα κοινωνικής υποστήριξης “περιπτώσεων” και ομάδων (τάξεων). 3. Εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων από τα άτομα πελάτες. 4. Ενίσχυση όρων και μέσων διαβίωσης, κατοικίας στην κοινότητα. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να εμπλακούν (περισσότερο), πιο άμεσα με οργανώσεις, γειτονιές, επίσημα ή/και ανεπίσημα κοινωνικά δίκτυα, για να είναι σε θέση να εντοπίσουν, να αξιολογήσουν πηγές βοήθειας αλλά και για να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής που παρέχουν παρόμοια συστήματα. Επιπλέον οι κοινωνικοί λειτουργοί της δεκαετίας του '90 είναι απαραίτητο

να επιδείξουν ικανότητες αξιολόγησης των υπηρεσιών και των αποτελεσμάτων με τις τυχόν ευθύνες που έχουν οι ίδιοι. Το κόστος που συνεπάγονται οι περιορισμένοι πόροι και οι οργάνωση των υπηρεσιών θα υπαγορεύσουν μια πορεία συνέχειας στην υποχρέωση τους για την αποτελεσματικότητα, την απόδοση και τη χρησιμότητα των υπηρεσιών. Παράλληλα με την αξιολόγηση των υπηρεσιών, οι κοινωνικοί λειτουργοί όλων των ειδικοτήτων, θα ανακαλύψουν ότι εμπλέκονται όλο και περισσότερο σε προγράμματα και οικονομικές ευθύνες που ήταν άλλοτε μόνο ευθύνες και αντικείμενο της διοίκησης. Διαφορετικές και νέες προσβάσεις σε οικονομικές πηγές, ανακάλυψη νέων αγορών υπηρεσιών και νέων ομάδων χρηστών, μορφοποίηση προτάσεων, συναλλαγή στις συνεργασίες θα αποτελούν και θα χαρακτηρίζουν την άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας του “σήμερα προς αύριο”. Στρατηγικοί σχεδιασμοί για μακροπρόθεσμα σχέδια ανάπτυξης των οργανώσεων, σύνθετα συστήματα πληροφοριών, διαρκώς αυξανόμενη και σωστότερη χρήση των υπολογιστών με συνέπεια τη βελτίωση της ενσωμάτωσης των δεδομένων τους (data) με τα αποτελέσματα των άμεσων υπηρεσιών και τέλος αξιολόγηση των προγραμμάτων και των οργανώσεων, θα αποτελέσουν αναπόσπαστο κομμάτι των επιπέδων άσκησης καθώς οι οργανώσεις έχουν ήδη αρχίσει να οδεύουν προς τη μείωση μέρους της αβεβαιότητας που τις χαρακτηρίζει. Η νομοθετική εκπροσώπηση και υπεράσπιση θα αποκτήσουν μεγαλύτερη βαρύτητα καθώς οι οργανώσεις αναζητούν να προστατεύσουν τις δημόσιες χρηματοδοτικές πηγές. Οι εξελίξεις αυτές αντικατοπτρίζουν μια συνεχιζόμενη αλλαγή στον τομέα της άσκησης - εφαρμογής. Π.χ. στην Παιδική Προστασία ο κοινωνικός λειτουργός όλο και συχνότερα θα αντιμετωπίζει το δίλημμα καθορισμού των πελατών που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη αλλά και αυτών που βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο, ώστε οι οργανώσεις να είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν προτεραιότητες πληθυσμιακών αναγκών. Η βραχείας διάρκειας παρέμβαση σε κρίση, εξάλλου, θα επικεντρώνεται στη δημιουργία βασικών πηγών μέσα στην κοινότητα για την προστασία ευάλωτων ατόμων εξομαλύνοντας συγκρουσιακές διαπροσωπικές σχέσεις. Οι κοιν. λειτουργοί θα “διδάσκουν” περισσότερο κινητοποίηση για αυτοβοήθεια, αυτο-αυτοδιοίκηση και στρατηγική αυτο-αλλαγής για να ενισχύσουν τα άτομα πελάτες. Η έμφαση θα βρίσκεται στην κινητοποίηση και απόκτηση από τα άτομα πελάτες “ικανοτήτων ζωής”.

Ασφαλώς οι σημερινοί κοινωνικοί λειτουργοί θα χρειαστεί να είναι περισσότερο και καλύτερα προετοιμασμένοι, εκπαιδευμένοι. Χρειάζονται απαραίτητα διεξόδους για μεταπτυχιακές σπουδές, εξειδίκευση, διαρκή επιμόρφωση, ανώτερες προσωπικές και κοινωνικές δεξιότητες ώστε να μπορούν να αποφεύγουν τις συχνά απογοητευτικές πιέσεις αβεβαιότητας και έλλειψης εξεύρεσης κατάλληλων πηγών της κοινότητας. Σε περιπτώσεις όπου το κόστος των μέτρων πιέζει τις οργανώσεις να διαχωρίσουν, συρρικνώσουν τις “όχι απαραίτητες” υπηρεσίες τους, οι κοινωνικοί λειτουργοί χρειάζονται ικανότητες να αναπτύξουν και να “πουλήσουν” την προτεινόμενη υπηρεσία συμμετέχοντας σε διεπαγγελματικές συνεργασίες και συνασπισμούς. Όπου η πολιτική της οργάνωσης εμποδίζει ή/και παρεμβαίνει στην ανθρωπιστική, αποτελεσματική αντιμετώπιση των αναγκών των ατόμων πελατών, οι κοινωνικοί λειτουργοί απαιτείται να έχουν και ικανότητες ενεργού συμμετοχής στην αναδιάρθρωση της πολιτικής της οργάνωσης με την προϋπόθεση της κάλυψης και διευθυντικών βαθμίδων στην εργασιακή ιεραρχία.

Η διαρκώς αυξανόμενη συναίσθηση και αλληλεξάρτηση της οικονομίας του κόσμου και των πολιτικών εξελίξεων, καθιστά σαφές ότι οι αποστάσεις που παίρνονται οπουδήποτε στον κόσμο, μπορεί να έχουν άμεση

επίδραση στον εργαζόμενο ή τον άνεργο και στη δική μας Ελληνική κοινωνία. Είμαστε πλέον μέλη μιας παγκόσμιας κοινότητας. Συνεπώς η διδασκαλία και η έρευνα θα πρέπει να αντανakλούν πέρα από τις στενά τοπικές, εθνικές και, περισσότερο, διεθνείς και συγκριτικές προοπτικές.

Συμπερασματικά, η πρόκληση που αντιμετωπίζει η επιστήμη και το επάγγελμα της Κοινωνικής Εργασίας πρέπει να αποτελέσουν το επίκεντρο της εκπαίδευσης και της έρευνας αλλά και των επιστημονικών και συνδικαλιστικών φορέων. Η Κοινωνική Εργασία είναι μια επιστήμη ελπίδας, που υποστηρίζει σταθερά ότι τα άτομα, περιλαμβανομένων ομάδων, κοινοτήτων και ιδρυμάτων, μπορεί να βοηθηθούν ώστε να αυτοβοηθούνται. Η Κοινωνική Εργασία είναι το επάγγελμα των καιρών, με ευαισθησία στις ικανότητες και τις ανάγκες των ευάλωτων μελών της δυναμικής μας κοινωνίας που ευημερεί μόνο όταν, όσο το δυνατόν περισσότερο από τα μέλη της είναι ενεργά. Η Κοινωνική Εργασία περισσότερο από κάθε άλλο επάγγελμα, είναι μια κατάθεση στην ανθρωπιστική μας κοινωνία γιατί επιζητεί και σκοπεύει στη θετική κοινωνική αλλαγή και στην κοινωνική δικαιοσύνη. Για το λόγο αυτό, η σαφής αντίληψη και ο σεβασμός για το παρελθόν, παράλληλα πάντοτε με την πραγματιστική ερμηνεία των σημερινών ζητημάτων και τέλος η προοπτική για ένα μέλλον που αντικατοπτρίζει πλήρη σεβασμό και αφοσίωση στην κοινωνική αλλαγή και την ατομική δυναμικότητα, είναι πραγματοποιήσιμο όραμα.

Βιβλιογραφία

1. Banks, S. *Ethics & Values in Social Work*, BASW, MacMillan, 1995.
2. Fielding, R. *Clinical Communication skills*, Hong Kong Univ. Press, 1996.
3. Nathan, J. *The Battered Social Worker, A Psychodynamic Contribution to Practices Supervision & Policy*, Journal of Social Work Practice, vol., 7, #1, 1993.
4. Shardlow, St. *The Values of Change in Social Work*, Tavistock, Routledge, 1989.
5. Shoon, D. A. *Educating the Reflective Practitioners toward a new Design for Teaching & Learning in the Professions*. San Francisco, 1985.